

تورک یوردی

ناشری : تورک یوردی

مدیری : آق چوره اوغلی یوسف

ییل ۱۳۳۰ صائی ۱۸ ۱۹ شباط ۱۳۳۰ ییل ۳ جلد ۷ صائی ۷۸

دېمىز

تورك دىلى

تورك دىلىنىڭ سادە لەشەنسەنە چاللىشان تورك اىلى قولداشلىرى بىر آرايە طوپلانەرق
 اىلىك اوڭجە (تورك يوردى) نىڭ سايللىرىنى اوقومغە باشلايدىلار . باشە
 اوطوران طوغان بىك سوز آلدى :
 — (تورك يوردى) بىرىنچى سايللىنىڭ باشلانغىچە : «توركلىك خەمت
 ايتىمىك ، توركلىك فائىدە طوقوندىرىمىز ايسە يوردى ، مقصىدىمىز ايشە يوردى !»
 دىيەرك ، دىرلىرىمىزك اورتاغى اولدىغى كوستىر بىر ايمان ايله اىلىك آدىمىز آتاش
 ودىلىزىك يوكسىلمەسى اك بويوك دىلىكى اولدىغى سويلەمىش ايدى . او يازىلىك
 بىر آز اوتەسىندە توركلىك ايلرى كىلىرىندىن آغا اوغلى احمد بىك دە : «صوك
 زمانلارە قدر تورك كىلمەسى عادەتتا بىر كىلە استەخفاف واستەحقار كى قوللانلىيوردى !
 ادبا ، شەرا و مورخلىرىمىز فارسى و عربى يازمىنى كىدىللىرىچون بىر شەرف عد
 ايدە يوردىلدى ، تورك لىسانى اونوتلىق درجەسىنە وارمىشى : ادبا وشەرا مىز
 صوك زمانلارە قدر تورك آمالى ، تورك ايدە آلى نامنە اولارق قەلىپاً نە برشى
 آرادىلار ونە برشى بولدىلار ! حتى بىمىللىرى شو صوك آيلردە كىل فخر ومباهاث
 ايله عثمانلىق دە خاندان سىلپىتىدن باشقە بىر تورك طائىفەسى بىلە بولونمايدىغى ادبا
 ايدە يوردىلدى !» كى سوزلىرى ايله بوىكىمىسە سىز دىلىك زواللىغى آكلاشمىش
 وتوركلىك سونوك يوردەكلىرىنى آيدىنلاقمى ، ياقىن وقە قدر كىمەنىك بىلمەدىكى ،
 آكلامادىغى مىلى دوىغولرى ، ھەركىسك آكلايە بىلەجكى بىر يولە يوكسىلىمىك
 اىچون تورك دىلىنىڭ ھەرى يە يايلىمىسى ، ھەركىسچە بىللەنمىسى لازم كىلىدىكى قاج
 كىرە سويلەمىشىدى ... ھالبوكە ، تورك خاقانلىغى شەرفلىدىرىمىك اىچون بواوغورلى
 يولدىن ساپمامىق ، تورك يوردىنىڭ ياساسى اقتىناسىندىن ايكىن آرە صىرا دىكل -
 بىلىكە بوىاساسىندىن كىچىن بىر قاج آي صوكرا ھەرى سايللىنىدە ، باشقەلرىنىڭ دوىغوسىلە ،
 باشقەلرىنىڭ دىلىلە قارالانمىش سطرلار ، تورك يوردىنىڭ سوكىلى و اىنجىلى ياپراقلىرى
 آرەسىندە بىر قورد كى چىركىنلەشەرك كىتىدەكە ئورسەلەمىك باشلامىش وبابىرنامەسى

چغتای لسانیه یازان بابر شاه قدر بیله بر وارلاق کوسترمه مش ... سوزندن
بیلم نهدن دوئمشد ؟

بوصرمده ، جان بك بردن کورمده دی و ایكله دی :

— طوغان ... طوغان ، چوق باغیردك ، طاسه می آرتدیردك ! بز هیچ
بروقت سوزمزدن دوئمدهك . یاییله بیله جك هر شیئی یایمغه صاواشدق . لاكن ،
یازیجیلریمز ، او ، دیلزی یوكلتمك ایستهین ، فقط یوكلتمك ایسته دكجه
دوشورن بویوكلریمز ، صوك زمانلرده نوری سونمش کونش قدر ایشیق
ویرمه مکه ، ویردکری سونوك ایشیقاری ده کیمسه کورمه مکه باشلادی .
دردیك یاپراقلری ، یارمك صارغیلری آچدیرمه ؛ کل بنی دها فضله
سویلمه ، طوغانم ! ..

طوغان بك ، حدتندن ، کوزلرندن آقان یاشلرله ، یوردك یکرمنچی
صاییسنده کی کوپرلی زاده محمد فواد بکك مقاله سنی ایصلاته رق تترهك فقط
گور بر تورک سسیله او قودی :

« — عربجه ده واضع لسان عنوان مفخرتی قازانه بیله جك متبحر ارباب
علم ولسان یتشدیرمن ، عجمله اک بویوک شاعرلری ویرمن ، چینلیله بویوک
قوماندانلر اهدا ایدن تورک قومی : یکی محیطلرله استیناس خصوصنده کی
بو آلاستی قابطلیدن جهانگیرك خصوصنده چوق استفاده ایتمش ، فقط ملی
موجودیتی اعتباریله دهشتلی ضررلره اوغرامشدر . دنیه بیلیرکه تورکلر
کندیلری اونیوته رق عصرلرجه باشقه ملتلك حسابنه چالیشمش یکانه قومدر .
هله اسلامیتی قبولدن سوکرا ، تورک ملتی ، دینک ، هر قومی عین شکله
صوقق ایستهین قوتلی مقانیزماسی آلتنده یاسالرینی ، تورملرینی درحال
اونوته رق عرب و عجمله حساً ، فکر آ او قدر برلشدی که بغدادده عرب
وشیرازده عجم اولمنی هیچده فنا کورمه دی ! »

سوکرا ، آلتده بروشان یاپراقلر ، پارماقاری آرمسندن یره دوشدی ،
فقط سنی تکرار یوکلدی :

— کوکلی بارلاق و بویوک دیلکارله دولو اولان ، تورک دیلنک ، تورک

دوینوسنک کنیشلمه سنی دیله بن کوپرلی زاده فواد بکک صایدینی بو قباحتر ،
 بو اونوتلایان اوینوسنزلقلر ، ایشته بو کون بزی دیلسز برملت حاکه قویدی !
 کندى ديلزله ايکي سطر بريازی يازامايورز ، يازمق ايسته ينلريميزده نازلانيور ،
 اوشه نيور ... ايکي ده برده ، برآنادوللی نك ، برکويلينک دکل - بلکه برمکتيلينک
 بيله کوجلکله آکلایه بيله جکی بريغين سوسلی سوزلری ، يازدینی يازينک
 آرمسنه صيقبشديرمقدن برلذت دوويورلر ! ... صوکر ، يوسف آقچورا
 بک ده : « چکدکريمز ، هرشي باشقه لرینک بينيله آکلایمازدن ، باشقه لرینک
 کوزيله کورمه مزدن ايلری کلیور ! » [۱] ديه فریاد ايدم يور. صره سی کلنجه ،
 تورک اوشاغنده قان قالمادی ، تورک صويی سونيور ... ديه رک تورکلری
 جانلاندیرمق ايجون ساعتلرجه سوز سويله مکدن اوصانمايورز ! دوشونمه يورزکه ،
 يالکيز باشقه لرینک حسابنه چالیشان ، باشقه لری ايجون بهادرلر ، بويوک آداملر
 يتشدیرن ، فقط کنديسی ايجون هيچ برشی حاضرلامايان دیلسز برقوم فضله
 ياشاياما ز ! .. اکر ، ديلانی يابانچی ديللردن آيرماز ، اونلرک نوزکيلرندن
 مسيرکه مرسه ، اوملتک حياتی ، کوزمل و سويلی قير چيچکلریله بزم نمش
 سوسلی بردمتدن باشقه برشی اولاما ز .

قريمده ، قارس و قافقاسده ، آذربايجان و تورکستانده ياشايان تورکلر ،
 « شعاری - تورکلنک و تورک ديلنک يوکسلمه سی » ديمک اولان (تورک
 يوردی) نك قيمتلی يابراقلرنده ، سوسلی ويالديزلی برتورکجه ايله ، خابر ، ساده
 تورکجه دکل - (تورکجه ، عربيجه ، فارسجه) ديللریله يازلمش اولان « تاگری ،
 پيل ، تورک ، طابمق ، ايصينمق ... » کي تورکجه کلکلرک ياننده کی « بوتون
 حشمت و عظمتی بوتون وسعت نا محدوديله روحه سماوی بر قدرت پرواز
 ویرن ... » و « روحمزدن طبيعت پرستی بی ، عشق اعتلایي کیم سيلدی ؟ ... »
 جمله لرندن ناصل حفظ دويارلر ، قولایلق و مدد اومارلر ... دعا دوغریسی
 نه آکلارلر ؟ عجباشو سوزلری دوغریدن دوغری به تورک ديلنه چويرمک

[۱] ۳۲۷ سنه سی اواخرنده ، تورک درنکنده ویردیکی قونفرانسه سويله مشدر .

هر کسک آ کلايه بيله چکی بر یوله یازمق اوقدر کوچ برشی می در؟ کوچ
 برشی ایدی ایسه بونی باشه چیقارمغه چالیشمق بهوده دکلکی؟ ..
 «سه ویله یین طوپراقلر ، سه ودهن ملتک ائه کچر» [۲] بو بویوک سوزی
 سویله یین ، تورکچیلریمزدن حمدالله صبحی بک : «هرملت؛ یالکز کندی دیلیله
 افتخار ایتلیدر!» دیه ، شرق تیاتروسنده ویردیکی قونقه رانسنده ، کوکلندن
 طاشان صاغلام بر ایمان ایله باغیره رق تیاترونک قبه سنی چینلایمشییدی! ذاتاً
 بوتون تورکچیلرک ، همزک فکری ، یولی و ایمانی ده بو ایدی . بوندن باشقه
 برشی ایسته ملیوردی . حالبوکه ، شیمدی ، محترم محمد امین بکک صاغلام
 وسویملی شعرلرندن، ضیا کؤک آلپک «قیزیل ألما» سندن ودها برقاج یاپراقدن
 باشقه تورکجه اولارق یازلمش نه من وار؟ صوریورم ، قالدیکیز ، جواب
 ویریکنز ... بر آزیریکنزدن قیرداییکنز . جانلانیکنز ، اللهی سوه رسه کز!
 طوغان بک ، یورغون بر طورشله یرینه اوطوردی . هر کس ، صوچلی
 آداملر کبی باشی اوگنه ا که رک سسسز جه دوریور ، هر کوشده افاق برکلبک
 اوچوشنه بکزه ر بر حرکت بيله کورولموردی .

ادغوز آرسره

ترجمه حال

کلیسلی عبدالله افندی

حواش جدیده مؤلفی کلیسلی خواجه زاده عبدالله انوری افندی

(۱۲۴۱) سنه هجریه سنده حاب ولایتنه ملحق کلیس قصبه سنده تولد
 ایله یوب بدری عبدالرحمن افندیدن تکمیل نسخ ایله (۱۲۶۱) ده اجازتنامه آلدی
 و خلفای نقشبندیه دن بیطار زاده حاجی عبدالله افندیدن ده اکمال سلوک ایله دی .

[۲] مکتبلی مجموعه سی ، جلد ۲ ، صای ۲۵